

Píseň: 433 – Otče náš, milý Pane+ modlitba

Est 9, 1-19

Milé sestry, milí bratři,

dnešní kapitolou se dovršuje „převrat“, jenž způsobila Boží moc pro ohrožené židy, a který započal již v Est 6. Nestihneme celou Est 9, jak je zřetelné ze čteného oddílu, spojíme však zbytek této kapitoly s epilogem v Est 10.

Dnešní oddíl je dějovým vrcholem knihy, jakkoli není vrcholem ve sdělení – tím bylo a je ustavení svátku Púrím.

Est 9

Nastoupil ten pověstný třináctý den dvanáctého měsíce – den, který očekávali všichni nepřátelé židů. Je to den, který Babylóňané i Peršané vnímali jako nešťastný, naše kultura z něj přijala „pátek třináctého“. Pro ně to však byl každý 13. den v měsíci.

Český ekumenický překlad (ČEP) přidává slovo „chtivě“ do prvního verše. Není to asi úplně mylné, i z historie nedávné známe případy, kdy nepřátelé židů *chtivě* očekávali den útoku na ně, avšak v hebr. je slovo pro „očekávali“ či „doufali v“. Tedy je to jeden z těch mnoha dnů v historii lidstva, kdy se jedna skupina chystala na druhou, doufala v její přemožení, protože ti druzí byli prostě nějakí divní – ať už jinou kulturou, barvou kůže, náboženstvím nebo vším dohromady.

Tentokrát však rovnou „došlo ke zvratu“: Díky také Esterině několikrát přimluvě se židé tomuto útoku mohli bránit (což by jinak nemohli – byli vydáni ke genocidě, Est 3, 12-14). Že je za tímto zvratem a také za Mordokajovou „velikostí“ (v. 4) v první řadě Hospodin, je snad už zřejmé.

Židé se tak mohli postavit na obranu svých životů – což byl, mimochodem, luxus, který mnohokrát v dějinách neměli. A také tak učinili, ve všech městech ve všech krajinách perských „vztáhli ruku“ na ty, kdo jim chystali pohromu. K tomu je nutno

připomenout podobu Achašvéróšova výnosu, který psali Mordokaj s Ester, dle kterého židé dostali „právo shromáždit se a postavit se na obranu svých životů... aby vyhladili veškerou vojenskou moc dané krajiny a národa i ženy a děti a vzali si lup.“ (Est 8, 11).

Neboli židé nebyli agresory, být jimi nesměli. Směli pouze bojovat proti těm, kdo nejprve zaútočili na ně, samozřejmě včetně žen a dětí – dětští bojovníci či vojáci nejsou „vymožeností“ až dvacátého století. Židé se tedy nevrhli krvelačně na nepřátele, ale bojovali a zabíjeli ty, kdo chtěli ublížit židům, kdo chtěli židům připravit pohromu.

K vyznavačskému rysu Písma patří, že židé, pokud bojují spravedlivý boj, vítězí naprosto – tak také např. v knize Soudců. A naopak, když prohrávají, jsou poraženi na hlavu – tak sdělení „nikdo před nimi neobstál“. Židé tedy obrátili den své vlastní zkázy v den svého velikého vítězství – vždyť zbavili svět velkého množství těch, kdo nenáviděli židy (a dost možná také další etnika...).

Satrapové, místodržitelé a další hodnostáři proti židům vůbec nebrojili, naopak drželi s nimi – takový byl vliv Mordokaje. Takový byl jejich strach z Mordokaje – toho zbožného žida.

Že to vše je opět v první řadě práce Hospodinova je snad z předešlých kapitol zřejmé.

Převrácení celé situace pokračuje i ve v. 5: Židé „pobili všechny své nepřátele, bili je mečem a pobíjeli až do vyhubení“. Pokud si vzpomínáte na podobu Hamanova dekretu (Est 3, 12-14), přesně tohle všechno se mělo stát židům. A Hospodin ještě navrhl umožnit židům přidat „naložili s těmi, kdo je nenáviděli, jak se jim zlíbilo“.

To je velmi důležité vzhledem k v. 10. Židé naložili s nepřáteli dle své libovůle, avšak touto vůlí bylo NEnaplnit ani celý Achašvéróšův zákon, který umožňoval také loupit. Židé pobili své nepřátele, „ale nevztáhli ruce po lupu“. Opět převrácení toho, co měli tito poražení nepřátelé židů dovoleno, ba dokonce přikázáno, a na co jistě také těšili – jako tolikrát jindy v historii.

Že je vyjmenováno deset Hamanových synů asi chápeme: Stejně jako je jmenovitě poražen Agagovec Haman, mýtický nepřítel židů, tak musí být jmenovitě poraženi také všichni muži z jeho lůna. Ti jsou pokračovatelé jeho rodu i díla, a tak pokračovatelé odvěkého nepřátelství těchto lidských hyen vůči (nejen) Israelcům a židům (Ex 17, 8-16; hlubší vysvětlení situace: Dt 25, 17-19). Pouze pokud jsou usmrceni všichni jmenovitě, je jistota, že se žádný nezachránil.

Také je zrovna u Hamanových synů nejpravděpodobnější, že od plánu zabít židy a okrádat jejich mrtvolky zrovna oni neodstoupili. Jsou to Agagovci a navíc jistě chtěli pomstít otce. Avšak dál v této psychologizaci či domýšlení dění v příběhu nechodíme.

Jejich usmrcení vrhá také jiné světlo na jejich „pověšení na kůl“, jež opět Haman chystal pro Mordokaje, a bylo obráceno proti Hamanovi.

Králova reakce

Achašvéróš celou situaci nijak dramaticky neprožíval. Esteře prostě oznámil, že na hradě v Šúšanu (dnešní Súsy) zabili židé pět set mužů a všechny Hamanovy syny. A jakoby o nic nešlo Esteře nabídne, co by ještě ráda: „Jaká je tvá prosba, Ester? Bude ti splněna. Jaká je tvá žádost? Bude ti vyhověno.“ Z doslovného znění sice vypadl tradiční pohádkový motiv, mezi řádky je však přítomen. Ester si může přát cokoli, a bude jí to splněno. Tak je zde dokonce nabídka větší než pohádková nabídka poloviny království. Ester by si již mohla přát království celé.

Ve SZ je obvyklé, že autoři a redaktoři ledacos ponechají mezi řádky – jako právě zde. A přitom není zapotřebí psychologizovat (to bylo starověkému posluchači i pisateli příběhů zcela cizí) ani vymýšlet, cožeto ten autor vynechal. Je však potřeba velmi pozorně číst a mít v paměti uloženo, co danému momentu předcházelo. Pokud čteme Bibli takto pozorně, pak teprve jí začínáme skutečně rozumět, protože si můžeme všimnout detailů a stop, jež zanechal autor. A ne se nechávat strhout tím, co do

příběhu vnášíme my nebo já – což se děje nevyhnutelně, automaticky a každému (=předporozumění).

A tak autor ukazuje, jak mohutné je vítězství Ester a Mordokaje a tak všech židů. Ester již není vázána ani mýtickým motivem poloviny království, může si přát cokoli. Navíc už ani nemusí plně užívat protokol jednání s perským králem – stačí už jen jeho zjednoušená (a tedy stále přítomná!) podoba: „Uzná-li král za vhodné“ (v. 13). Až do tohoto momentu Ester prosila krále vždy „několikanásobně“ (naposledy Est 8, 5).

Achašvéroš neměl problém s Esterinou žádostí, ačkoli prosila o další den „platného nařízení“. Pokud čteme Bibli pozorně, víme, že zákon o židovské obraně byl platný pouze pro ten jeden den 13.12. (Est 8, 11-12). Opět tedy nepůjde o židovskou agresi, Ester žádá o dovolení „jednat podle dnes platného zákona“ (Est 9, 13).

Je otázkou, proč Ester žádala o druhý den dovolené obrany židů proti těm, kdo je nenávidí, na hradě v Šúšanu, a nikde jinde. Několik odpovědí do této mozaiky: Od začátku do konce je příběh knihy Ester také příběhem ustavení svátku Púrím (jak se o tom dozvíme zejm. v následujícím oddílu). Už v. 19 toto napovídá, neboť se svátek Púrím slaví čtrnáctého dne dvanáctého měsíce. Všimněme si tedy, že židé neslaví den dovolené obrany a tak boje, ale den, kdy „nastal klid“ (v. 18) – tedy den po bojích.

Druhým střípkem této komplikované mozaiky je pokračování příběhu: Druhý den židovské dovolené obrany se stále ještě našlo 300 mužů, kteří na židy zaútočili. Ačkoli to bylo již poté, co se židé bránili předchozí den a 500 jiných zabili. Ester tedy, zdá se, věděla, že ještě mnoho těch, kdo židy nenáviděli a chtěli je zlikvidovat, zůstalo. A hle, měla pravdu!

Samořejmě vypravěč opět připomíná, že židé nevztáhli ruce po lupu – neboť o ten jim nešlo, ačkoli jim bylo dovolenou loupit zákonem „perským a médským“. Navíc je to další krok ukázání rozdílů mezi lidem Božím a lidem lidských hyen (Agagovci + ti, kdo židy nenávidí). Židé mrtvoly neokrádali, ačkoli jim to bylo dovoleno. Naopak Agagovcům a dalším nepřátelům židů právě o toto šlo, hned po zabíjení Božích vyvolených.

Vizme v tom i pro nás důležité slovo: Nesnižujme se nikdy na úroveň těch, kdo nám ubližují, kdo nás utiskují nebo přímo usilují o náš život. To není cesta a nejsou to způsoby Božích věrných. Hospodinovi věrní mají vždy setrvat v tom, co je správné, i kdyby jim zákony umožňovaly i něco jiného. Ne jen proto, že nejsme v první řadě vázáni zákony lidskými nýbrž těmi Božími. Ale také proto, že tím ukazujeme přátelům i nepřátelům, že je možná také lepší cesta, než „napakovat se, kde se dá“ – i kdyby to znamenalo okrádání mrtvol, které přece majetek už nepotřebují.

Proto je nakonec stejná zmínka uvedena také o bojích mezi židy a jejich nepřáteli v perských krajinách. Ano, bylo zabito 75 000 mužů, ale po lupu židé (potřetí uvedeno!) ruce nevztáhli.

Všimněme si dalšího detailu: Ve výnosu Ester a Mordokaje je dovoleno zabíjet také ženy a děti (Est 8, 11), avšak zabiti jsou pouze muži (Est 9, 6+15+16). Pozorné čtení Bible neznamena hned přemýšlet, co ten příběh říká mně. Pozorné a správné čtení Bible znamená nejprve si hlídat, co do příběhu vkládám já, co v něm já vidím nebo vidět chci – ačkoli to příběh vlastně neobsahuje. V druhém kroku znamená správné a pozorné čtení Bible (ale vlastně každé knihy a nebo při rozhovoru) nejprve hledat, co se mi druhý snaží sdělit – což může být velmi odlišné od toho, co já vnímám nebo jak na mě jeho tvrzení působí.

Neboť teprve až když pochopím, co se partner v rozhovoru snaží sdělit, mohu správně pochopit, co si z jeho slov a formulací mám vzít. Tím spíše, když my nejsme ti, pro které byly texty SZ a NZ psány. Ani Lukáš ani Deuteronomista neměli před očima Dana Páleníka nebo Pavla Jirsáka, když psali a redigovali své texty. Měli před očima své tehdejší posluchače. Na to při čtení Bible nikdy nezapomínejme: My jsme až v tisícáté řadě posluchačů a čtenářů. A tak musíme vynaložit nemálo síly a práce, abychom vůbec zaslechli, co se pisatel pokoušel sdělit.

Bible je spisem *také* pro nás. Není *hlavně* pro nás, nebo snad dokonce *v první řadě* pro nás. Kdybych se já, Dan Páleník, nikdy nenarodil, texty Písma by se nezměnily. Přistupujme tedy k Bibli jako ke knize *také* pro nás, ale rozhodně ne *hlavně* pro nás. Jen tak

můžeme nezabírat svými myšlenkami a předporozuměními prostor, který má patřit autorovi (nejen) biblických sdělení.

Výstup pro nás

Křesťané od počátků věků řeší otázku, zda můžeme vést oprávněně boj či válku. A křesťané takřka všech věků a míst takřka vždy došli k postoji, že je to možné pouze u války obranné. A hle, to máme již v knize Ester. Je pravda, že se vyskytují kruhy křesťanů, ve kterých se traduje naprostý pacifismus a zákaz použití síly i k obraně bližních, ale snad je zřejmé, jak je takový postoj sobecký, nepřátelský a lhostejný vůči životům lidí kolem mě. A tak od základů nekřesťanský, neboť je pro takové lidi důležitější dodržovat nějaké předpisy a názory, než bránit lidský život, svobodu a důstojnost.

V knize Ester jde o boj obranný, a já to znovu zdůrazňuji zejména proto, že čteme tuto knihu na pokračování týden od týdne – a je snadné zapomenout, co se dělo oddíle předchozím, nebo před měsícem. Tak i my vezme, že je křesťanům i židům (ale také muslimům!) dovoleno použít násilí k obraně sebe nebo svých bližních.

V křesťanství, myslím, musíme jít ještě o krok dál: Křesťan dokonce musí. Neumím si představit přesvědčivou obhajobu jednání, které ponechá druhého smrti, násilí nebo třeba okradení, protože „jsem přece křesťan, tak mu nemůžu pomoci, protože bych musel užít násilí“. A je zajímavé, že židé až dodnes mají dokonce povinnost dát přednost lidskému životu proti všem svým zvykům a náboženským předpisům. I kdyby to znamenalo porušit sobotu, musí žid bránit život bližního. A my, křesťané, se v tom možná máme hodně co učit – zejména evangelíci, kteří se tak rádi zavírají do svých maličkatých kostelíků a společenství, které umožňují pokřivené pohledy na lidské situace typu: Nemohu druhému pomoci, musím ho nechat zmlátit, zabít nebo okrást, protože jsem křesťan.

To ve velkých církvích a společenstvích možné není.

Druhý výstup: Hospodin vítězí. A nejenom, že vítězí, ale dokáže převrátit i nejprohranější situaci ve vítěznou – pokud lidé spolupracují na tomto vítězství. Pokud nejsou, přijde vítězství až na konci dějin tohoto vesmíru a lidského života, což je někdy zbytečně pozdě.

Ba dokonce Hospodin dává ve svém vítězství mnohem víc, než kolik si člověk představoval, kolik si myslel, že je vůbec možno. I to nechť je jeden z důvodů naší víry: S Bohem vítězíme tak mohutně a prospěšně, že si to ani neumíme představit. A často ani neumíme domyslet, jak dalekosáhlé důsledky mají vnější projevy naší víry. **Amen.**

Otázky, rozhovor atd.; Píseň: 622 – Zůstaň s námi+ MP

Potřeba probrat: Budoucí téma, Ester už jen na příště! + Kdy poslední biblická v tomto roce + jak v týdnu 14.-20. 12. (15.12. od cca 1600 besídka školky)